

Teaternav i världens mitt

Hur skapar man en teater som får människor i denna ytliga tid att orka lyssna och våga se? Finns det plats för en teater som arbetar långsamt med svåra och djupa frågor? Teater som handlar om sexuella övergrepp och misshandel, om demokrati och utanförskap, om arbetslöshet och främlingsfientlighet. För att skapa en sådan teater behövs rätt forum, rätt omgivningar och rätt sällskap. Om två år finns allt det; i Skräppbo.

Text: Ola Törnros · Foto: BildN

Skräppbo har alltid varit i centrum. Där i skogen, knappa milen utanför Riddarhyttans förorter, byggdes en skola under tidigt 1900-tal. Platsen valdes nogsamt ut för att det skulle vara lika långt att gå till skolan för alla barn i den då så aktiva skogs- och gruvbygden.

Idag huserar föreningen Teatermaskinen i den slitna gamla kåken. Åtta och en halv heltidstjänster som här fyller sin arbetsdag med att utveckla teater- och scenkonsten. Och här ska de bygga ett internationellt centrum för teaterkonstens utveckling.

Efter en något mindre lyckad period i huvudstaden under 1990-talet, insåg Teatermaskinen att de hade behov av lugn och tid till att utvecklas. Storstadens alla krav och stress åt upp kreativiteten.

– Vi ställde oss frågan: finns det plats för en teater som arbetar långsamt med svåra och djupa frågor och hur når vi i så fall dit?, berättar Teatermaskinens regissör Jonas Engman.

Lösningen blev flytt till Skräppbo. Här ute har de skapat teater som ifrågasätter och provocerar. För medlemmarna i föreningen Teatermaskinen har teater en annan och större betydelse än att bara underhålla. Den är ett sätt att förstå sin samtid, sitt samhälle, och en möjlighet att förstå hur demokratin kan utvecklas och förstärkas.

Arbetet har resulterat i monologer om ämnen som till exempel främlingsfientlighet, ungdomsarbetslöshet, utanförskap, självmord och om barn i misshandelsförhållanden. Monologerna används som diskussionsunderlag i debatter inom folkrörelserna, på skolor och i fackföreningar.

– Vi har aldrig varit intresserade av att nå eller skapa samförstånd, säger Anders Olsson, producent och skådespelare.

– Men vi vill skapa positiva konfliktytor där det finns möjlighet till dialog mellan människor med olika åsikter.

Den här hösten arbetar gruppen främst med "@work" en föreställning om de snabbt försämrade arbetsförhållandena i Europa. Arbetet är ett samarbete mellan sex olika europeiska teatergrupper och stöds bland annat av EUs utbildnings- och kulturfond Culture 2000.

– Tillsammans skapar vi en teater som ställer frågor om arbetet och arbetets roll och vi skapar diskussioner kring aktuella frågor som

Några av föreningen Teatermaskinens maskinister (fr v) Jonas Engnan, Anders Olsson, Emanuel Söderberg, Erika Falk, Joar Falk (son), Felicia Flack (prao), Berit Engnan och Jenny Berg.

Anders Olsson, producent och skådespelare på Teatermaskinen, föreningen som håller på att förverkliga sin vision om ett center för scen och teaterkonst i Skräppbo utanför Riddarhyttan.

Modell av det internationella centret som kommer att börja byggas våren 2007.

►► låglönedumpning, förklarar Anders som är projektets producent.

För att behålla sitt fria skapande har Teatermaskinen alltid sett till att finansiera minst femtio procent av sin verksamhet med intäkter från föreställningar, uppdragsutbildningar, pedagogiskt arbete på skolor och så vidare.

– Annars finns risken att man anpassar sitt skapande efter det som bäst passar in i ansökningar till projektstöd, till slut gör man föreställningar enbart för att få projektstöd, inte för att man har något att förmedla.

Föreningen Teatermaskinens arbete är minst lika, eller mer, strukturerat och organiserat än de flesta småföretag.

– Redan på ett tidigt stadium tog vi hjälp av en organisationskonsult för att organisera vårt arbete. I den här typen av verksamhet

– Varje år samarbetar vi med drygt hundra-talet olika organisationer. Vi måste ha tydliga riktlinjer för vårt arbete så att vi inte rycks med in i andras idéer och projekt, förklarar Jonas.

– Utan en plan för vad vi ska göra har vi ju ingen möjlighet att ändra oss, skrattar Anders.

Teaterns FoU

Att få spela teater som skapar debatt är bara ett delmål. Teatermaskinen sysslar även med forskning och utveckling av teaterkonsten. De vill sträcka och tänja på gränserna. Via sina kontakter runt om i världen hämtar de in erfarenheter från den internationella scenen som de sedan förädlar och omvandlar in i den egna arbetsprocessen.

Teatermaskinen är också en del av ett stort europeiskt teaternätverk, "Informal Euro-

– Vi har ju sett behovet hos regissörer och författare att få en fysisk plats där de har tid och möjlighet att i lugn och ro få skriva och prova nya grepp utan att känna en tidspress eller ekonomiska krav, berättar Anders Olsson.

– Med centret som vi ska bygga skapas just den möjligheten. Här ska man kunna bo billigt och avskilt från storstadsstress, men ändå möta likasinnade som kan bidra och tillföra kreativitet till arbetet. Här ska också finnas tillgänglighet till ett forskningsbibliotek och en liten experimentscen, fortsätter han.

– Det finns ett väldigt sug efter den här sortens platser. Det är hårdvaluta på europeisk nivå där man skriker efter precis den här möjligheten. Folk ringer redan nu och frågar när vi är klara, säger Jonas Engman.

Och klara blir man, helt enligt verksamhetsplanen 2008. Arbetet med ritningarna är nästan slutfört. Tysken Axel Tangerding har ritat det nya centret. En arkitekt som Anders och Jonas träffade av en slump på en efterfest i Milano. Det visade sig att han inte bara var arkitekt utan även teaterregissör och byggnadsingenjör – en ovärderlig kombination i just det här sammanhanget.

Till våren tas de första spadtagen i Skräppbo som alltid är i centrum. Här i skogen, på en plats mitt på jorden, uppförs under tidigt 2000-tal ett internationellt center för teater- och scenkonstens utveckling. Platsen är nog vald för att det ska vara lika långt att ta sig dit vare sig man kommer från Milano, Berlin eller Alingsås. ✕

"VIA KONTAKTER RUNT OM I VÄRLDEN HÄMTAR DE IN ERFARENHETER FRÅN DEN INTERNATIONELLA SCENEN SOM DE SEDAN FÖRÄDLAR"

är det lätt hänt att alla vill vara med och peta lite i alla frågor och det håller inte, menar Anders.

– Alla får självklart tycka saker men om man ska kunna utvecklas måste det för varje verksamhetsområde finnas en person som har ansvaret och tar beslut.

För att få verklig styrsel på verksamheten antog föreningen för fem år sedan en 30-årig (!) verksamhetsplan.

pean Theater Meeting". Ett nätverk för fri europeisk scen- och teaterkonst med cirka 450 deltagande teater-, dans- och performancegrupper, men även stora organisationer som British Council och Svenska Institutet.

Det är utifrån dessa internationella kontakter som Teatermaskinen har sett behovet av ett internationellt centrum för idéburen scenkonst, något som de nu är i full färd med att förverkliga i Skräppbo.